

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

T. VIII

GMINA I MIASTO SIANÓW

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”
URZĄD GMINY I MIASTA SIANÓW

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM VIII

GMINA I MIASTO SIANÓW

Redakcja:

WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SIANÓW–SŁAWNO 2009

ABSTRACT: Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds), *Historia i kultura Ziemi Sławińskiej*, t. VIII: *Gmina i Miasto Sianów* [History and Culture of the Sławno region, vol. VIII: Town Sianów and Community]. Fundacja „Dziedzictwo” Gmina i Miasto Sianów, Sianów–Sławno 2009. pp. 427, figs 126, colour plates 20. ISBN 978-83-61603-00-9. Polish text with German summaries.

These are studies of aspects of history and culture of the Sianów region [Pomerania, Poland]. These papers refer to archaeology and history of the region which is virtually unknown for most of Polish current citizens. It is hard to build a society without roots and without history. People who have lived here for over 50 years do not understand the cultural landscape which has been created and constructed for centuries. The aim of the collection of paper is to bring the history nearer. The knowledge about the past of the region will allow to understand the landscape and protect it as well as create a new social approach to the future. Some papers also refer to current projects which aim is to teach local history, use them for the development as well as build new identity with the respect to the past.

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2009
© Copyright by Authors

Na okładce: Bolesław Kurzawiński, *Sianów ulica Tylna*, 1954, papier, tusz, ołówek,
22,5 × 30 cm, własność Muzeum w Koszalinie, reprodukcja fotograficzna:
Ilona Łukjaniuk, Marta Adamczak

Tłumaczenia na język niemiecki: *Brygida Jerzewska*

Konferencję oraz publikację sfinansowano ze środków
Urzędu Gminy i Miasta w Sianowie

Redaktor: *Katarzyna Ceglarz*
Łamanie komputerowe: *Eugeniusz Strykowski*

Wydawca/Herausgeber:
Fundacja „Dziedzictwo”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 2

ISBN: 978-83-61603-00-9

Druk/Druck: Wydawnictwo Feniks, 75-206 Koszalin, ul. Jana z Kolna 38B

Spis treści

JAN SROKA (Sławno), WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI (Poznań), <i>Granice kulturowe? O waloryzowaniu przeszłości</i>	7
RYSZARD WĄTROBA (Sianów), <i>Sianów i okolica dziś</i>	15
IGNACY SKRZYPEK (Koszalin), <i>Osadnictwo archeologiczne gminy Sianów</i>	21
JOANNA CHOJECKA (Koszalin), <i>Źródła archiwalne do dziejów gminy Sianów</i> . . .	83
ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI (Pruszcz Gdański), <i>Nazwy miejscowe Gminy i Miasta Sianów</i>	119
BARBARA POPIELAS-SZULTKA (Słupsk), <i>Posiadłości ziemskie klasztoru bukowskiego na ziemiach Sławińskiej i Darłowskiej</i>	167
SYLWIA WESOŁOWSKA (Szczecin), <i>Z dziejów szkolnictwa w Gminie i Mieście Sianów do 1945 roku</i>	177
WOJCIECH STYLSKI (Szczecin), <i>Z dziejów wsi Sierakowo</i>	209
EWA GWIAZDOWSKA (Szczecin), <i>Za górami, za lasami... fabryka. Gmina Sianów w dawnej kartografii i ikonografii</i>	217
MARIA WITEK, WALDEMAR WITEK (Szczecin), <i>Tradycyjne (ryglowe) budownictwo wiejskie w gminie Sianów</i>	269
ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), <i>Flora parków podworskich gminy Sianów</i>	297
SIEGFRIED BARZ (Będzinko), <i>Okolice Sianowa w twórczości malarzy niemieckich okresu międzywojennego</i>	315
BERNARD KONARSKI (Koszalin), <i>Fabryka zapatek w Sianowie</i>	321
INGE WESTHÄUSLER (Meisenweg, Niemcy), <i>Eventin von März 1945 bis August 1946</i>	331
KAZIMIERA JANOWICZ (Sianów), <i>Nasze drogi do Sianowa</i>	337
RYSZARD WĄTROBA (Sianów), <i>Honorowi Obywatele Gminy i Miasta Sianowa</i> . . .	351
ANDRZEJ DĘBOWSKI (Sianów), <i>Gmina Sianów na Szlaku Cysterskim</i>	371
ALEKSANDRA KOWALCZYK (Sianów), <i>Wioski tematyczne – kierunek rozwoju polskiej wsi po roku 1989</i>	381

HENRYK ROMANIK (Koszalin), <i>Kontynuacje literackie, duszpasterskie i społeczne doświadczenie artystyczne z albumem poetyckim „Koniec świata w Iwici- nie”</i>	389
Indeks osób	407
Indeks nazw geograficznych	417
Lista adresowa Autorów	425

Nasze drogi do Sianowa

KAZIMIERA JANOWICZ (Sianów)

Wprowadzenie

O powojennym osadnictwie na Ziemiach Zachodnich powiedziano, jeśli nie wszystko, to z całą pewnością bardzo dużo. O osadnictwie na Ziemi Koszalińskiej również. Moje zainteresowanie tym problemem ograniczyło się do Sianowa a ściślej do uczniów Szkoły Podstawowej nr 1. Z czego ono wynikało? Przyczyn było kilka. Jako rodowitą sianowiankę interesowało mnie, skąd wywodzą się nasi mieszkańcy?

Z dzieciństwa pamiętam, że często zastanawiałam się, dlaczego w jednym domu na wigilijną kolację przygotowują zupę grzybową, w drugim czerwony barszcz, co to jest kutia? Z czasem uzyskałam odpowiedzi na te pytania, ale zainteresowanie oraz zbudowana świadomość wielokulturowości pozostały.

1. „Korzenie” i edukacja

Kiedy kolejna reforma oświaty wprowadziła ścieżki edukacyjne, a wśród nich regionalną (MEN 1999; MENiS 2001) jako nauczycielka historii starałam się więc wzbogacić swoje lekcje o informacje dotyczące historii miasta i jego mieszkańców. W czasie zajęć opracowywaliśmy drzewa genealogiczne, przewodniki i albumy po Sianowie, rozmawialiśmy o zwyczajach panujących w naszych domach. Często przychodziło mi do głowy pytanie: Kim byli pierwsi uczniowie? Skąd i dlaczego przyjechali do Sianowa? Czy był to przymus, czy świadomy wybór? I wtedy, gdzieś w moich myślach zaczął rodzić się pomysł ma-

py, która pokazywałaby „korzenie” sianowian. Długo go odkładałam, aż wreszcie obchody 60-lecia szkoły skłoniły mnie do realizacji tego projektu.

Szkoła Podstawowa nr 1 to najstarsza i do początku lat 60. XX wieku jedyna placówka oświatowa w mieście. Kiedy 3 września 1945 roku rozległ się w niej pierwszy dzwonek, w ławkach zasiadło 17 dzieci w różnym wieku. Kiedy rozległ się po raz ostatni, kończąc rok szkolny 1945/1946, było ich 128.

Z „Jedynką” albo „starą budą”, jak ją często nazywano, emocjonalnie związanych jest bardzo wiele osób. Dlatego mapa przedstawiająca drogi do Sianowa jego powojennych mieszkańców z założenia miała być pamiątką dla starszych, a pomocą dydaktyczną dla młodszych i obecnych jej uczniów.

Zebranie i uporządkowanie danych zajęło mi kilka miesięcy. Pragnę podkreślić, że pochodzą one z dokumentacji szkoły i kroniki autorstwa jej wieloletniego kierownika Józefa Buklisa (1969). Dotyczą tylko i wyłącznie uczniów szkoły i obejmują lata 1945–1970. Nie będą one więc zawsze zgodne z danymi statystycznymi dotyczącymi całego miasta. Być może niektóre nazwy podane są błędnie, ale w wielu wypadkach trudno było je odczytać. Uporządkowałam je kolejno według zasady: rok urodzenia, miejscowość, powiat, województwo, państwo. Obawiam się, że w materiale występują pewne nieścisłości, co jest związane ze zmianami granic po upadku Związku Radzieckiego i kolejnymi zmianami administracyjnymi w Polsce. Najtrudniej było skompletować dane z lat 1945–1955. W wielu wypadkach dokumentacja jest niepełna lub w ogóle brak zapisów. I tak na przykład nie udało mi się ustalić liczb mieszkańców Sianowa w latach 1951–1954.

2. Osadnicy w Sianowie

Według spisu z 1 marca 1945 roku w Sianowie mieszkało dziewięciu Polaków. W dniu wyzwolenia, tzn. 3 marca tego roku w mieście przebywało: 30 kobiet z Wilna, 180 kobiet z okolic Charkowa, 65 Francuzów, 50 Włochów oraz 50 Polaków, którzy byli robotnikami przymusowymi i jeńcami wojennymi. Już w sierpniu było 99 polskich mieszkańców, w tym 32 dzieci poniżej 16 lat.

Losy przybywających po wojnie do Sianowa uczniów Szkoły Podstawowej nr 1 nie różniły się niczym od losów innych osadników na tzw. Ziemiach Odzyskanych. Tu również lata 1945–1960 to okres

szczególne nasilonych wędrówek. Przybywali oni ze wszystkich stron Polski oraz z: Litwy, Ukrainy, Białorusi, Niemiec i wielu innych państw. Dlaczego wybierali Sianów? Tego w dokumentacji szkoły nie ma. Wiadomo jednak z innych źródeł, że powodów było bardzo wiele: ciekawość, nowe miejsca pracy, szansa na nowy dom, przymus, przesiedlenie czy szaber.

Tabela 1. Zestawienie ruchu uczniów Szkoły Podstawowej nr 1 w Sianowie w latach 1945–1971

Lp.	Rok szkolny	Liczba ludności w mieście	Ruch uczniów				
			stan na 1 X	zmiany w trakcie roku szkolnego			stan na 21–30 VI
				wzrost liczby	ubytek		
					przeniesienie do innej szkoły	inne przyczyny	
1	1945/46	99	11	111			128
2	1946/47	1177	134	60	21	9	164
3	1947/48	1450	265	80	29	60	256
4	1948/49	1700	271	48	27	2	290
5	1949/50	1766	294	39	31	5	297
6	1950/51	2300	298	36	34	5	295
7	1951/52		295	12	16	12	279
8	1952/53		271	23	17	16	261
9	1953/54		289	32	13	23	285
10	1954/55	2581	329	27	14	7	335
11	1955/56	2822	366	19	15	4	366
12	1956/57	3051	430	27	25	7	425
13	1957/58	3254	511	33	23	17	504
14	1958/59	3416	614	32	16	13	627
15	1959/60	3422	707	34	25	7	709
16	1960/61	3620	796	25	19	17	785
17	1961/62	3684	853	16	13	12	844
18	1962/63	3753	884	48	15	40	877
19	1963/64	3864	899	24	21	12	890
20	1964/65	3977	410	7	2	5	410
21	1965/66	4139	455	15	24	5	441
22	1966/67	4218	479	7	12	5	469
23	1967/68	4268	499	9	7	3	498
25	1968/69	4279	530	3	16	7	510
26	1969/70	4299	486	8	4	2	488
27	1970/71	4318	500	4	5	1	498
				668	444	296	

Śledząc dokumentację, można dostrzec, jak bardzo pierwsi mieszkańcy nie byli pewni swej przyszłości. Rok szkolny 1947/1948 rozpoczynało 265 uczniów. W ciągu 10 miesięcy przybyło do szkoły 80, ale też ubyło 89 uczniów. Z małymi przerwami podobnie działo się w latach: 1950–1954, 1955–1958, 1960–1969. Zaznaczyć trzeba, że z początkiem lat 60. XX wieku zbudowano i oddano do użytku drugą szkołę podstawową. Miasto podzielono na dwa obwody i tym sposobem część uczniów przeniesiono do nowej szkoły (tab. 1).

Powodów tak dużej migracji było wiele: poszukiwanie nowego miejsca życia i pracy, szaber, poszukiwanie przygód, zwykła ludzka ciekawość, ucieczka przed kimś lub przed czymś, ale niewątpliwie najważniejszym powodem była niepewność. Tak długo, jak długo niepewna była stabilność granicy zachodniej naszego państwa, ludzie nie czuli się tu „u siebie”.

Dysponując zebranymi danymi, przygotowałam również zestawienie, które pokazuje, zgodnie z obecnie obowiązującym podziałem administracyjnym, skąd przybyło najwięcej uczniów Jedyńki (tab. 2).

Tabela 2. Zestawienie miejsc pochodzenia uczniów według województw i powiatów z lat 1945–1970

Lp.	Województwo	Powiat	Liczba osób
1	2	3	4
1	dolnośląskie	Jelenia Góra	1
		Wrocław	1
		razem	2
2	kujawsko-pomorskie	Aleksandrów Kujawski	2
		Bydgoszcz	5
		Brzeźno	1
		Chojnice	7
		Grudziądz	1
		Inowrocław	1
		Kowal	1
		Lipno	2
		Mogilno	2
		Nieszawa	9
		Rypin	1
		Świecie	1
		Toruń	1
		Włocławek	13
		Żnin	1
	razem	48	

cd. tab. 2

1	2	3	4
3	lubelskie	Biała Podlaska	9
		Chełm	2
		Hrubieszów	2
		Lubartów	1
		Lublin	16
		Łagów	1
		Łuków	2
		Puławy	9
		Sława	1
		Tomaszów Lub.	3
		Zamość	2
	razem	48	
4	lubuskie	Gorzów	1
		Zielona Góra	2
		razem	3
5	łódzkie	Kutno	4
		Łęczyca	5
		Łódź	2
		Łowicz	2
		Opoczno	1
		Rawa Mazowiecka	3
		Radomsk	7
		Sieradz	1
		Skomlin	1
		Wieluń	9
	razem	35	
6	małopolskie	Bochnia	2
		Grudnik	1
		Kraków	1
		Miechów	1
		Nowy Sącz	1
		razem	6
7	mazowieckie	Błonie	5
		Ciechanów	6
		Grójec	1
		Gostynin	1
		Garwolin	2
		Iłża	8
		Kozienice	4
		Marków	2
		Mława	7
		Płońsk	14
		Przasnysz	1
		Płock	4

cd. tab. 2

1	2	3	4
		Radom Siedlce Sierpce Sochaczew Warszawa razem	15 5 2 2 33 112
8	opolskie	Nysa razem	1 1
9	podkarpackie	Brzozów Jasło Kraśnik Lesko Ostróda Przemyśl Rzeszów Sanok Sokolów Tarnobrzeg razem	6 1 10 16 1 5 3 3 1 3 49
10	podlaskie	Białystok Łomża Sokolów Zastawa razem	2 4 2 2 10
11	pomorskie	Chełmno Człuchów Gdynia Gdańsk Kościerzyna Kartuzy Lubno Słupsk Starogard Gd. razem	1 1 2 13 4 1 1 1 1 32
12	śląskie	Częstochowa Katowice Oława Zawiercie Żywiec razem	7 1 1 3 1 13
13	świętokrzyskie	Busko Zdrój Jędrzejów Końskie Kielce	1 1 1 18

cd. tab. 2

1	2	3	4
		Stopnica	6
		Starachowice	1
		Włoszczowa	1
		razem	29
14	warmińsko-mazurskie	Działdowo	1
		Olsztyn	2
		razem	3
15	wielkopolskie	Gniezno	1
		Koło	12
		Konin	12
		Poznań	7
		Radziwiłłów	1
		Turek	7
		Włodzimierz	1
		Września	6
		razem	47
16	zachodniopomorskie	Białogard	1
		Chojna	1
		Choszczno	1
		Darłowo	1
		Kołobrzeg	2
		Koszalin	29
		Sławno	4
		Szczecinek	1
		Starogard	1
		Wałcz	2
		razem	43

Z analizy tej tabeli wynika, że zdecydowana większość mieszkańców pochodziła z terenów obecnego województwa mazowieckiego (112 osób). W następnej kolejności znalazły się tereny dzisiejszych województw kujawsko-pomorskiego (48) i lubelskiego (48). Najmniej dzieci przybyło z terenów dzisiejszych województw: opolskiego (1), lubuskiego (2) i warmińsko-mazurskiego (3). Nie może to dziwić, gdyż te trzy ostatnie województwa były przedmiotem zasiedlania przez migrantów z innych regionów i raczej rzadko się zdarzało, by ktoś opuszczał te tereny, aby przenieść się na inne obszary Ziemi Odzyskanych.

Wielu mieszkańców Sianowa przybyło również z terenów, które znalazły się w obrębie ówczesnego Związku Radzieckiego, a które wchodziły w skład II Rzeczypospolitej. Kierunki migracji z Kresów Wschodnich przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3. Zestawienie miejsc pochodzenia uczniów z obszarów tzw. Kresów Wschodnich

Lp.	Państwo	Powiat	Liczba osób
1	Białoruś	Grodno	1
		Horochów	2
		Lida	9
		Nowogródek	4
		Pińsk	1
		Postawy	6
		Wołkowysk	3
		razem	26
2	Litwa	Oszmiana	2
		Olita	13
		Troki	42
		Wilno	19
		razem	76
3	Ukraina	Brześć	5
		Kosów	1
		Kostopol	20
		Krzemieniec	2
		Kołomyja	1
		Łuck	5
		Sarny	5
		Stanisławów	1
		Trembowła	3
		Tarnopol	2
		Zaleszczyki	12
		razem	57

Z analizy tej tabeli natomiast wynika, że z terenów Europy Wschodniej najwięcej osób przybyło z Litwy (76), a następnie z Ukrainy (57) i Białorusi (26).

W trakcie porządkowania danych okazało się, że można wzbogacić je o informacje o zawodach pierwszych osadników. Celem tego zestawienia (tab. 4) było jednak sprawdzenie, czym trudnili się przybywający osadnicy. W wielu wypadkach trudno określić zawód, jeśli ktoś podał, że był kierownikiem, technikiem lub pracownikiem umysłowym. Zestawienie to powstało na podstawie danych znajdujących się w dokumentacji.

Z uzyskanych danych wynika, że wśród nowo przybyłych najwięcej było robotników i rolników. Przewaga robotników nad rolnikami może wynikać z tego, że wielu z nich przybywało, aby podjąć pracę w fabryce zapalek.

Tabela 4. Zawody pierwszych osadników (zestawienie obejmuje lata 1945–1970)

Lp.	Zawód	Liczba osób	Uwagi
1	2	3	4
1	robotnik	498	w tym robotnicy leśni i kolejowi
2	rolnik	392	
3	pracownik umysłowy	129	w tym urzędnik, dyrektor fabryki (2 osoby)
4	ślusarz	54	
5	stolarz	21	
6	szewc	16	
7	kolejarz	15	
8	kowal	13	
9	krawcowa	10	
10	rzeźnik	8	
11	szofer	7	
12	tokarz	7	
13	funkcjonariusz MO	6	
14	młynarz	6	
15	nauczyciel	8	w tym dyrektor szkoły (2 osoby)
16	cieśla	5	
17	woźny	5	
18	piekarz	5	
19	technik	5	
20	kierownik	4	
21	murarz	4	
22	dróżnik	4	
23	rymarz	4	
24	leśniczy	4	
25	zegarmistrz	4	
26	akuszerka	3	
27	inteligent pracujący	3	
28	przewoźnik	3	
29	buchalter	2	
30	elektromonter	2	
31	elektryk	2	
32	farmaceuta	2	
33	giser	2	
34	księgowy	2	
35	listonosz	2	
36	majster	2	
37	masarz	2	
38	monter	2	
39	położna	2	

cd. tab. 4

1	2	3	4
40	pracownik poczty	2	
41	zdun	2	
42	dekarz	2	
43	blacharz	1	
44	drukarz	1	
45	dziewiarz	1	
46	doręczyciel	1	
47	elektromechanik	1	
48	gajowy	1	
49	gospodarz	1	
50	gospodyni	1	
51	gospodyni domowa	1	
52	górnik	1	
53	handlarz	1	
54	introligator	1	
55	kupiec	1	
56	kierowca	1	
57	lekarz	1	
58	laborantka	1	
59	mechanik	1	
66	marynarz	1	
67	malarz	1	
68	mechanik	1	
69	mechanik	1	
70	mechanik samochodowy	1	
71	maszynistka	1	
72	malarz kopiowy	1	
73	monter	1	
74	nadleśniczy	1	
75	ogrodnik	1	
76	palacz	1	
77	strażnik więzienia	1	
78	szwaczka	1	
79	strażnik	1	
80	salowa	1	
81	sprzedawca	1	
82	sprzątaczką	1	
83	sekretarka	1	
84	trezer	1	
85	technik fabryczny	1	
86	tramwajarz	1	

Na podstawie tych danych nie można niestety określić wykształcenia osadników. Można zaryzykować twierdzenie, że grupa 129 osób podających, że są pracownikami umysłowymi, posiadała pełne lub niepełne wykształcenie średnie. Wiemy jednak, że tuż po wojnie bardzo cenna była umiejętność biegłego czytania i pisania. W wielu wypadkach wystarczyła ona do zatrudnienia w charakterze pracownika umysłowego. Trudno określić wykształcenie osób, które w rubryce zawód podały: kierownik, dyrektor czy inteligent pracujący. Z całą pewnością liczba osób mających wykształcenie wyższe była znikoma.

Podsumowanie

Podsumowując informacje dotyczące migracji i emigracji uczniów Szkoły Podstawowej nr 1 w Sianowie, należy stwierdzić, że potwierdziły się dane z *Kroniki* Józefa Buklisa, który pisał:

[...] ludność Sianowa stanowią osadnicy z różnych województw Polski centralnej, repatriantów ze Związku Radzieckiego i Ziemi Zachodnich. Część ludności początkowo tu zamieszkałej przeniosła się później w inne okolice lub wracała w rodzinne strony. W pierwszych latach przeważali wśród niej różni kombinatory. Ruchy migracyjne były dość znaczne aż do roku 1960. Dopiero w 1961 roku zaczęła się pewna stabilizacja ludności.

W rozwoju ludności miasta można wyodrębnić po wyzwoleniu dwa okresy: pierwszy obejmujący lata 1945–1950, w którym o wzroście liczby ludności decydował głównie napływ ludności z zewnątrz i drugi trwający do obecnej chwili, w którym podstawową rolę odgrywa przyrost naturalny.

Moje poszukiwania wzbogaciły te dane o informację, że pierwsi uczniowie przybyli do nas z: 518 miejscowości, 140 powiatów, 16 województw i 9 państw. Tak bogaty zestaw informacji należało przedstawić w formie graficznej, najlepiej na mapie. Zebrany materiał przedstawiłam zespołowi w składzie: Jolanta Górzyńska, Katarzyna Krawczyk i Danuta Spsychalska – nauczycielki szkoły, który miał ją wykonać. Zdecydowałyśmy, że umieścimy na niej tylko powiaty i państwa, natomiast pozostałe informacje będą jej uzupełnieniem w postaci specjalnego opracowania. Miałyśmy nadzieję, że będzie ono nie tylko dokumentem i pomocą dydaktyczną, ale także umożliwi podróż sentymentalną zaproszonym na uroczystość absolwentom naszej szkoły. Mapa została wykonana ręcznie na plastikowej płycie o wymiarach 2 × 3,5 metra. Od obchodów 60-lecia w dniu 10.06.2006 roku wisi na głównej ścianie szkoły (ryc.).

Ryc. Nasze drogi do Sianowa – tablica przedstawiająca mapę wskazującą na miejsca pochodzenia mieszkańców Sianowa. Fot. W. Kosowski

Bibliografia

- BUKLIS J. 1969. *Kronika Szkoły Podstawowej Nr 1, Sianów* [materiały archiwalne].
 MEN 1999. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla sześciolletnich szkół podstawowych i gimnazjów, *Dziennik Ustaw*, Nr 14, poz. 129.
 MENiS 2001. *Koncepcja kształcenia ogólnego i zawodowego w szkołach ponadgimnazjalnych*, Warszawa: MENiS.

Unser Weg nach Sianów

Zusammenfassung

Über die Neubesiedelung der Westgebiete ist schon viel geschrieben worden, darum befasse ich mich mit dem Schicksal der Schüler der ältesten Schule der Stadt, der Grundschule Nr. 1. Anlass ist das 60-jährige Bestehen dieser Schule. Am 1. März 1945 wohnten in Zanow 9 Polen. Am 3. März, dem Tag des Einmarsches der Sowjetarmee, befanden sich im Ort 30 Frauen aus Wilno, 180 Frauen aus Charków, 65 Franzosen, 50 Italiener und 50 Polen. Es waren ehemalige Zwangsarbeiter und Kriegsgefangene. Im August waren es schon 99 Polen, darunter 32 Kinder unter 16 Jahren.

Das Leben der Schüler der Grundschule Nr. 1 war nicht anders als das vieler Neusiedler dieser Region. Sie kamen aus allen Gegenden Polens, Litauens, aus der Ukraine, Weißrussland, Deutschland und anderen Ländern. Aufgrund der neuen Bezirksaufteilung begann die Besiedelung. Aus dem Bezirk Masowien kamen (112 Personen), ebenso aus Kujawien-Pommern und Lublin. Nur wenige kamen aus Oppeln (1), Lubim (2), Masuren (3).

Aus Osteuropa kamen: Litauen (76 Personen), aus der Ukraine (57) und Weißrussland (26). Die ersten Schüler stammten aus 518 verschiedenen Ortschaften, 140 Kreisen, 16 Bezirken und 9 Länder.

